

Шаснаццять год займається з дітьми вихователем-психологом Валентином Аляксеевичем Хвалюком. Цяпери яна працює у Брасікум дзятчын сацыяльнай прашулке, аддаючы ўвесь асноўны час менавіта індывідуальнай рабоце з дзецьмі, якія апынуліся ў цяжкай сітуацыі і перажылі стрэс. Чатырохгадовы Герман Бяляўскі быў падкінуты ў Брасікум дзятчын бальніцу суседзямі, калі яго маці асузілі.

Валентина Аляксеевну займаеца з ім з задавальненнем. Бацьчы вынік сваёй працы — хлопчык здаровы, да яго вярнулася ўсмішка і спакой.

Фота Рамана КАБЯКА, БЕЛТА.

Семінары Адкрыць дзверы надзеі

Жлобінскі цэнтр карэкцыйна-развіццёвага навучання і рэабілітацыі не можа пахваліцца ні прасторым памяшканнямі, ні вялікім штатам спецыялістаў.

Але менавіта тут, у дзіцячым садзе №11, дзе цэнтр аранжэ папашу, прайшоў абласны семінар, на якім ішла гаворка пра ўсебаковую дапамогу дзецьмі з асаблівасцямі псіхфізічнага развіцця. На яго з'ехаліся краіныкі цэнтра карэкцыйна-развіццёвага навучання і рэабілітацыі з вясёлым гардавым калектывам, а работу вёў першы намеснік начальніка ўпраўлення адукацыі "омельскага аблвыканкама Валерый Клік.

Выбар на Жлобінскі цэнтр быў спынены невыпадкова. Зацатыры гаву работы яго супрацоўнікам назішашаны каштоўныя практычныя вопыты. Цяпер дзецінае адзіны ў вобласці (!) вучэбны клас для дзяцей з цяжкімі парушэннямі. У гэтым незвычайным класе восем вучняў ад 14 да 17 гадоў, і кожнага — больш чым сур'ёзны дыягназ: хвароба Даўна, ДЦП, сутаргаванне і інш. Разам з тым супрацоўнікі цэнтра дабіваюцца прыкметных поспехаў, даючы вихаванцам веды, неабходныя ў штодзённым жыцці. Тут арганізаваны нават... гурток мяккай цацкі "Плузік", дзе вучні асвойваюць папулярныя ў Жлобіне рамяство.

Цікавы факт: удзельнікі семінара, якія прысутнічалі на ўроку ў гэтым класе, нават засумняваліся ў тым, што за школьнымі сталамі — цырка хворыя дзеці, у прыватнасці, з парушэннямі нервовай сістэмы. Дырэктар цэнтра Святлана Мікалаеўна Пыталева дагэнамі незвычайна вучыні тлумачыць проста: за кожным, нават самым маленькім поспехам — велізарная праца настаўніка, вихавальніка і яго памочніка, дэфекталага, інструктара ляхчэнай фізікультуры. І, вярнума, — беражлівае стаўленне да ўнутранага свету хворых дзяцей, умне захаліць і зацкавіць. Без гэтай "драбніцы" працаваць з такім дзецьмі проста немагчыма.

У цэлым жа цэнтр дзейнічае па многіх напрамках, аказвае дыягнастычную, метадычную, кансультацыйную і рэабілітацыйную дапамогу дзецьмі, якіх тут прынята гаварыць з "асаблівасцямі развіцця". У спектр яго увагі ўваходзіць адкрыццё ў шэрагу школ горада спецыяльных і інтэграцыйных класаў, карэкцыйна-педагагічных пунктаў, спецыяльных груп у садах.

З 15 дзецьмі настаўнік-дэфектолаг і інструктар ЛФК займаюцца індывідуальна ў іх дома, яшчэ 21 дзіця атрымае комплексную дапамогу на пасрэдняй у цэнтры. Кожны год спецыялісты цэнтра даюць звыш 500 кан-

сультацый бацькам і педагогам, сумесна з навукальнымі ўстановамі арганізуюць практычныя семінары. Для бацькоў тут пачаў дзейнічаць клуб "Вялікая педагогіка маленькай краіны", які стварае спрыяльныя умовы для аднаўлення ў сям'ях дзяцей з асаблівасцямі развіцця.

Супрацоўнікам цэнтра сабраны банк даных пра жабінчан ва ўзросце да 18 гадоў, якія маюць тыя або іншыя псіхфізічныя праблемы. Летась налічваліся 1203 такія дзіцяці, 122 з якіх — інваліды. У гэтым годзе лічылі, напэўна, будучы яшчэ больш несучаснымі. Невыпадкова ў сваім нядаўнім выступленні ў "Настаўніцкай газеце" Валерый Кулік ацаніў сітуацыю з павелічэннем колькасці дзяцей з асаблівасцямі псіхфізічнага развіцця на Гомельшчыне як трывожную.

У кожным асобным выпадку важна як мага раней разгледзець праблему і пачаць лячэнне, — мяркуюць у цэнтры, і там робіцца ўсё магчымае для таго, каб пачаць атрымаваць дапамогу літаральна з першых жа дзён жыцця. Сёння ў невялікі штат гэтага калектыву ўваходзяць дзіцячы неўрапаталаг і псіханеўраолог, якія разам з урачом-неанаталагам разліваюць дома і ўчастковымі педыятрамі выяўляюць малых з "групы рызыкі".

Удзельнікі семінара змаглі самі пабачыць, як дапамагаюць самым маленькім вихаванцам цэнтра і іх бацькам. На адкрытыя заняткі была запрошана мама з трохмесячнай дзіцяці. З дзіцяцінак працуюць урачы-псіханеўраолог, дэфектолаг і масажыст. Яны ж на рэгулярных кансультацыйных гаву чаюць яе маму асноўным элементам ляхчэнай заняткаў. Дзіцяне і іншыя немаўлятам дапамагаюць пераадолець хваробу па адаптаваў агульнаадукацыйныя метады "Маленькай прашулке", набыць якую цэнтр дапамагае гарадскай асацыяцыя дапамогі дзецьмі-інвалідам.

Як няцяжка здагадацца, матэрыяльныя выгоды ў выглядзе вучэбных камп'ютэрных праграм, спартыўных тэражораў і іншага ляхчэнай абсталявання зусім не сыплюцца на цэнтр, нібы з рога дастатку. І колькі намаганняў каштавала набыццё таго ж слямаўленчага тэражора СРТ-10 або старэнькага камп'ютэра — вядома толькі самым супрацоўнікам. Ды і гэтай бажы на сённяшні дзень вядома не дастаткова: няма вельмі неабходных устаноў такога профілю разнамалянай тэхнікі і ўласнага аўта транспарту, адзіны камп'ютэр перагружаны. У штаце не хапае дэфекталагаў, няма сацыяльнага педагога. Усе гэтыя цяжкасці, на жаль, не дазваляюць цэнтру, пра што сказала ў сваім дакладзе яго дырэктар, аказаць комплексную дапамогу ўсім, каму яна патрэбная. Большасць дзяцей даводзіцца проста суправаджаць, кансультаваць іх бацькоў.

Экспэты, у ходзе семінара прагучалі і добрыя навіны. Падобна на тое, што ў куткім часе вырашанае галоўная праблема цэнтра — "бяздомнасць". Загаворыцца раённага аддзела адукацыі Л.І.Артэмава, якая ўдзельнічала ў гэтай сустрэчы, цвёрда паабяцала перадаць цэнтру будынак суседняга дзіцячага сада, які цяпер знаходзіцца на рамоне.

Для супрацоўнікаў цэнтра будучае наваесце азначае магчымыя дапамагі большай колькасці дзяцей, якія трапілі ў бяду.

Іна ЯСІНСКАЯ.

Сацыялагічны даследаванні

Інтэграваныя класы: ці камфортна ў ім вучням?

Ці добра дзіцяці ў школе? Гэтае пытанне задаюць сабе ўсе бацькі, якія любяць і паважаюць свайго сына альбо сваю дачку. Праблема адаптацыі дзіцяці да школы заўсёды хваліла дарослых.

У цэнтры карэкцыйна-развіццёвага навучання і рэабілітацыі Кастрычніцкага раёна Магілёва праводзілася даследаванне, ці камфортна дзецьмі з асаблівасцямі псіхфізічнага развіцця ў інтэграцыйных класах.

Да апошняга часу такія дзеці вучыліся ў спецыяльных школах-інтэрататах. Увесь час адчуваўся дэфіцыт узаемаадносін іх з аднагодкамі. Бацькі вымушаны былі затрачваць шмат часу, каб дабірацца да месца навучання дзіцяці. Нараджэнне маляга з парушэннямі ў развіцці, яго навучанне і вихаванне становілася цяжарам не толькі ў матэрыяльным, фізічным, але і ў маральным плане.

Цяпер у бацькоў з'явіўся выбар: можна аддаць дзіця ў школу па месцы жыхарства, можна вярнуць школу для навучання ў спецыяльнае альбо каб дзіця вучылася ў спецыяльнай школе. Зразумела, большасць бацькоў хваробу па адаптаваў агульнаадукацыйныя метады "Маленькай прашулке", набыць якую цэнтр дапамагае гарадскай асацыяцыя дапамогі дзецьмі-інвалідам.

Ці добра дзіцяці з асаблівасцямі псіхфізічнага развіцця ў інтэграцыйных класах?

Асноўнымі аспектамі сацыяльна-педагагічнага даследавання сталі:

— узаемаадносін у класным соцыуме (самамытэрычнае даследаванне інтэграванага класа);

— матэрыялы навукальнай дзейнасці дзіцяці з асаблівасцямі;

— асаблівасці амацыянальнага ўспрымання школьнага мікраклімату дзецьмі з парушэннямі.

Аб'ектамі даследавання былі вучні з асаблівасцямі псіхфізічнага развіцця інтэграцыйных класаў Кастрычніцкага раёна Магілёва. Такіх класаў у раёне 33. У іх — больш як 50 дзяцей з асаблівасцямі псіхфізічнага развіцця. Праблема навучання і вихавання такіх дзяцей, вынікі сацыяльнай інтэграцыі ў школьны калектыв патрабуюць дакладнага даследавання для таго, каб у далейшым наладзіць працэс адаптацыі да школы, павысіць узровень сацыяльнай паўнацэннасці дзіцяці ва ўсіх яе правах.

У выніку даследавання выяўлена, што спрыяльныя ўзаемаадносін фарміруюцца ўжо на трэці год існавання калектыву інтэграванага класа: лідэрскае становішча займаюць 15 працэнтаў дзяцей з асаблівасцямі; устойлівае становішча ў структуры ўзаемін — маюць 55 працэнтаў вучняў дадзенай катэгорыі. На першым годзе існавання калектыву толькі 50 працэнтаў дзяцей мелі ўстойлівае становішча ў структуры ўзаемін. На другім годзе гэтая лічка складала 70 працэнтаў, а лідэрамі сярод дзяцей з парушэннямі не налічваліся большасць, прывядаючы раўнасіллям большай паловы дзяцей з асаблівасцямі

адбываецца ўжо на другі, трэці год сумеснага навучання.

Даследаванне матэрыяльна-вучэбнай дзейнасці дзяцей з асаблівасцямі паказала, што 34 працэнты вызначаюць высокую школьную матэрыяльна-вучэбную актыўнасцю. Астатнія 66 працэнтаў паказалі становішча адносна да школы, але школьна больш прыцягвае іх пазашкольныя мерапрыемствы (у асноўным гэта ўзаемінны з раўнасіллям, удзел у агульнашкольных, класных мерапрыемствах, працуючых дабрачынні, справах). Нізкая школьная матэрыяльна-вучэбная адаптацыя не дэманструе на ні ў аднаго з дзяцей дадзенай катэгорыі.

Хацелася б адзначыць станоўчы вопыт работы педдагагічнага калектыву школ № 37 і 43 Магілёва, у якіх дзеці з парушэннямі паказалі найлепшыя вынікі тэсціравання: адзначылі задавальненасць узаемінам, камфортнасць знаходжання ў школе, у рабоце з іх бацькамі, членамі сям'і наравеца сістэматычнасць, прайвае педдагагічнае суправаджэнне.

На жаль, не ва ўсіх школах псіхологі, сацыяльныя педагогі, дэфектолагі вядуць мэтанакраваную работу, каб забеспечыць пастаянную інтэграцыю такіх дзяцей. Толькі некаторыя школы маюць планы карэкцыйнай работы, сістэматычна працуюць з дзецьмі з парушэннямі, іх бацькамі, аднакурснікамі.

Для паспяховай інтэграцыі неабходна работа з сям'ёй. Сярод сям'яў, у якіх вуховуюцца дзеці з асаблівасцямі, праблемных — 24 працэнты, няпоўных — 36 працэнтаў, мнагачасных — 11 працэнтаў, малазабяспечаных — 17 працэнтаў. Добры вынік даюць пастаянныя сустрэчы з бацькамі, тлумачэнне, ўзаемін. Часта бацькі не ведаюць, усё дапамагчы дзіцяці, у якой літаратуры знайсці адказы па навучанню, развіццю праблемнага дзіцяці, які дапамагчы дзіцяці ўліцца ў школьны калектыв.

Такім чынам, хацелася б парэкамендаваць педдагагічнаму калектывам наладжваць як мага больш кантактаў з раўнасіллям, школьным калектывам, праводзіць больш спецыялізаваных мерапрыемстваў. Неабходна і саміх школьнікаў вучыць правам узаемін. Справа тут не ў шкадаванні і спачуванні, з якімі такія дзеці сустракаюцца на вуліцы. Важна пераарыентацыя мыслення ўсіх тых, хто аказвае такую дапамогу, на ўспрымання яго як роўнага, як асобу. І вопыт пацвярджае, што дзеці гатовыя да гэтага.

Галіна ЛЯЦЕЕВА,
сацыяльны педагог
Цэнтра карэкцыйна-развіццёвага навучання і рэабілітацыі
Кастрычніцкага раёна
Магілёва.

Педагог незвычайнай спецыфікі. І невычэрпнай міласэрнасці

Чатырнаццаты год працуе Людміла Лысенка ў дапаможнай школе № 26 Віцебска, дзе вучыцца больш як 200 дзяцей з сур'ёзнымі псіхічнымі праблемамі. Скончыла фізіат, працавала па спецыяльнасці. Але пасля працяглага дэкрэтнага адпачынку (двое дзяцей, амаль аднагоду) засталася без справы. І нечакана з'явілася новая прафесія: у 26-й школе Віцебска працягнула месца вихавальніка. Спачатку якую баянчалася спецыфіка працы. Паступова пачало падавацца. Больш за тое — Людміла Сяргееўна зразумела, што менавіта тут яна прынясе найбольшую карысць, зможа дапамагчы кожнаму дзіцяці ў яго няпростым лёсе. Гэтае рашэнне падштурхнула да новага кроку — заканчэння дэфекталагічнага факультэта БДУ.

Дэфектолаг-пагапед Л.С.Лысенка ў гэтым навукавым годзе вяртае падрыхтоўку клас. Яна ўжо зрабіла два выпускі. Былыя вучні часцінаю прыбываюць да сваёй настаўніцы, сумуючы па ёй. Гледзячы на іх, бацькі шасцігодка шчыра радуецца: значыць, і нашы спадарожкі былі з бядой.

Нялёгка такім дзецьмі адаптавацца ў калектыве, даверчыцца незнаёмаму чалавеку. Некаторыя не ўмеюць усміхацца, агрэсіўна сябе паводзяць. Пачатковы этап — самы адказны: дыягнастыка, элементарнае развіццё і вихаванне, падрыхтоўка да будучай вучобы. У Людмілы Сяргееўнай — толькі шасць вучняў. Аднак з улікам цеснай сувязі і пастаяннай працы з сям'ямі, уключаючы бабўль і дзядуль — лічы, за дваццаць. На першым месцы не

франтальная работа з класам, а глыбока індывідуальная, карпатлівая і цярплівая.

Не толькі любіць да дзяцей, але і невычэрпнай міласэрнасцю павінен валодаць настаўнік спецыяльнай школы. Іны раз даводзіцца траціць уласныя зберажэнні на чужыя дзеці, якія па волі лёсу сталі тваімі. Пакульна свету хворых дзяцей, умне захаліць і зацкавіць. Без гэтай "драбніцы" працаваць з такім дзецьмі проста немагчыма.

"Калі бачыш, што дзіця жыве ў нястачы, хіба адвернешся?" — кажа Людміла Сяргееўна. Настаўніца абавязкова дапаможа сваім вучням (няхай нават былі), калі ў іх дома здарыцца няшчасце. Прыездзе, падтрымае і словам, і справай. Спатрэбілася былой вихаванцы прагулачная каласка для немаўляці — аддала сваю. Трапіла ўчарашня вучанца з траўмай у бачніцу — Людміла Сяргееўна апынулася дагэнамі ным бацька. Напэўна, таму не змаўкае тэлефон у яе кватэры: звоняць дзеці і іх бацькі — у будні і ў святы, з радасцю і з бядой. Звоніць як другой маме. Вераць: яны іх патрэбны, яны — не чужыя.

Настаўніца вышэйшай катэгорыі Людміла Лысенка займаецца як непасрэдна выкладаннем, так і тэарэтызацыяй уласнага вопыту. Яе навуковыя артыкулы, удалыя распрацоўкі ўрокаў, публікацыі ў спецыяльнай літаратуры. Метадычныя зборнікі наступных дзятчын дапамагаюць і працы калег. Яе педдагагічны вопыт пераймае моладзь.

Святлана ЛАВЕЙКІНА.

Внимание, конкурс!

Представьте себе: вы живёте в мире и спокойствии. Дом, семья, друзья, словом, нормальная жизнь. И вдруг внезапно весь мир вокруг вас меняется. Ваши соседи и друзья разом становятся заклятыми врагами. По улицам проносятся танки, горят автомобили. Визыраи карат заглушают звон церковных колоколов. Все, что вы знали, имели, любили, вдруг перестаёт существовать. Даже если вам повезёт, выжить, вы окажетесь в — одинокие, растерянные — в чужой для себя стране. Вы стали беженцем.

Беженец — это человек, который "в силу впадения обоснованных опасений стать жертвой преследований по признаку" расы, вероисповедания, гражданства, принадлежности к определенной социальной группе или политических убеждений находится вне страны своей гражданской принадлежности и не может пользоваться защитой этой страны или не желает пользоваться такой защитой вследствие таких опасений".

(Конвенция 1951 г. о статусе беженцев)

Беженцы — такие же люди, как и мы с вами, за одним единственным исключением: все, что они когда-то имели, потеряно. У них нет ничего. И у них никогда ничего не будет, если мы не протянем им руку помощи. Вы не можете вернуть им то, что отобрали другие. Просто отнеситесь к ним без предубеждения. Представьте на минуту, каково им, и не отверчайтесь, а улыбайтесь. Казалось бы, такая малость. Но для беженца порой это нужнее всего.

Дорогие ребята, Управление Верховного комиссара ООН по делам беженцев и Международное общественное объединение по изучению ООН и информационно-образовательным программам объявляют конкурс детских работ на тему "Размышления о правах детей-беженцев". Мы надеемся, что при создании своих работ вы будете опираться на свои знания о правах человека, правах ребенка и правах беженцев. Вам пригодятся и основные сведения о системе защиты прав человека и прав беженцев в рамках системы Организации Объединённых Наций.

Мы ждем от вас рассказы и рисунки на заданную тему. К участию приглашаются ученики 5-9 классов. Победителей ждут награды. По итогам конкурса будет издан сборник лучших работ.

Требования к работам
Для участия в конкурсе вам нужно представить:
— рисунок на плотной бумаге формата А4 (210 x 297 мм);
— художественный рассказ (не более 1-й страницы формата А4 по возможности печатного текста) в прозе или стихах

Работа может быть подана как в индивидуальном порядке, так и от отдельного класса, параллели, школы. От одного участника может быть подано не более одной работы.

К представленным работам должна прилагаться информация об участнике: фамилия и имя автора работы, класс, номер и адрес школы, контактные адрес и телефон (факс, e-mail). Если подается коллективная работа, то указываются фамилия и имя контактного лица.

Последний срок подачи работ на конкурс — 25 мая 2002 г.

Направляйте ваши работы по почте или приносите лично по адресу:
220072, г. Минск, ул. Академическая, 25, к. 406. Международное общественное объединение по изучению ООН и информационно-образовательным программам

Адрес конкурса в Интернет:

<http://www.cenunst.by/children2002.shtml>

или <http://www.cenunst.bsu.by/children2002.shtml>

Вопросы вы можете задавать по телефону: (017) 284 00 13 или по электронной почте cenunst@mail.ru

Настрой карціны Навучыцца вызначаць яго могуць і дзеці з асаблівасцямі развіцця

Сёння можна ўжо гаварыць пра тое, што інтэграванае навучанне дзяцей з асаблівасцямі псіхфізічнага развіцця заняла паўнапраўнае месца ў масавых школах краіны. Што гаварыць Кастрычніцкага раёна Магілёва, дык у кожнай агульнаадукацыйнай школе ёсць інтэграваныя класы першай або другой мадэлі, вызначаныя тасам 4 масавыя школы, у якіх адкрыюцца спецыяльныя. Таксама рыхтуюцца базы для адкрыцця інтэграцыйных класаў для навучання дзяцей з рэзкімі парушэннямі.

У гэтых базавых школах працуюць карэкцыйна-педагагічныя пункты, у якіх ёсць спецыялісты-дэфектолагі: сурдапедагог, тыфлапедагог, алігафрэнпедагог, псіхолог.

Урок у сістэме інтэграванага навучання павінен вызначацца цэласнасцю, гэтае мазаванасцю частак, аднаго логічна разгортвання смеснай дзейнасці настаўніка і вучняў, а таксама павышэнне навукальнай, выхавальнай, развіццёвай, курсу. Гэты ўрок мае сваю спецыфіку, якая вызначаецца тым, што ў класе інтэграванага навучання працуюць два настаўнікі: асноўны настаўнік інтэграванага класа і настаўнік-дэфектолаг.

Асноўны настаўнік класа інтэграванага навучання першым чаргам праводзіць вучэбную работу з вучнямі ўсяго класа па такіх прадметах, які "фізічна вихаванне", "Музыка", "Вяжэнне мастацтва і мастацкая праца", "Тэхналогія" і г.д.

Большасць дзяцей з асаблівасцямі псіхфізічнага развіцця прыходзіць у школу, маючы фармальнае развіццё, але з асаблівасцямі развіцця безвынічнасцю, інтэлектуальнай паспяховасцю. Перад настаўнікам паўстае задача фарміравання змястоўнай вучэбнай матэрыялы. Таму неабходна тут з'яўляцца фарміраванне такіх важных кампанентаў вучэбнай дзейнасці, якіх метагэаграфічны (пражыванне ва ўласнай вучэбнай матэрыялы, уласнае жыццё, значыць мэта і ўсвядоміць яе) і пазнаваць матэрыялы, які ўзнікае і замацоўваецца іляхам практыкаванняў.

Патрабаванні, што прад'яўляюцца да вучняў інтэграванага класа, павінны адпавядаць узроўню іх развіцця, але не перавышаць і не зніжаць іх магчымасцей. Невядома, чым будзе вучэбная нагрузка індывідуальным магчымасцям школьнікаў можа выклікаць, з аднаго боку, пачуццё няўдзячнасці ў сабе, бо звыклі памылкі, безвынічнасцю і, з другога боку, неабгрунтаванае адчуванне лёгкасці навучання, што прыводзіць да несафарміраванасці вальных намаганняў, нумування пераадолення цяжкасці.

Неабходна спланіраваць работу такім чынам, каб можна было рэалізаваць патрабаванні агульнаадукацыйнай

праграмы (для дзяцей, якія навучаюцца па праграме агульнаадукацыйнай школы) і спецыяльнай (для дзяцей з асаблівасцямі псіхфізічнага развіцця) па прадметах "Музыка", "Фізічнае вихаванне", "Тэхналогія".

"Вяжэнне мастацтва і мастацкая праца", паколькі іх выкладае адзін настаўнік — асноўны.

Такім чынам, асноўны настаўнік павінен добра ведаць вучэбныя планы і праграмы агульнаадукацыйнай і спецыяльнай школ, каб неімчынам зніжваць тэмп праходжання вучэбнага плана і аб'ём зместу праграм агульнаадукацыйнай і спецыяльнай школ. А пры немагчымасці зрабіць гэта — працаваць, як у малямаклетнай школе.

Тэма "Зімовае фантазія" ўрок па выяўленчым мастацтве з выкарыстаннем калектывнага спосабу дзейнасці праводзіцца ў падрыхтоўчым класе інтэграванага навучання (14 чалавек навучаецца па агульнаадукацыйнай праграме, 6 чалавек па праграме для дзяцей з цяжкімі парушэннямі мовы).

Тэма "Зімовае фантазія" ўрок па выяўленчым мастацтве з выкарыстаннем калектывнага спосабу дзейнасці праводзіцца ў падрыхтоўчым класе інтэграванага навучання (14 чалавек навучаецца па агульнаадукацыйнай праграме, 6 чалавек па праграме для дзяцей з цяжкімі парушэннямі мовы).

Накравана праца на тое, каб развіваць уяўленне вучняў пра адценні колеру. Заданая школьнікаў — паспрабаваць сябе ў каларыстычным аналізе мастацкіх твораў, адлюстраванні сюжэта. Вучні павінны з дапамогай фарбаў перадаць настрой карціны.

Справа настаўніка — навучыць дзяцей, якія не могуць паштоўна адцення. Мастакі падгледзелі і адлюстравалі на сваіх карцінах колеры і адценні зым.

Кожная група атрымлівае карціну на выбар (Ф. Васільева "Аліга", "Саваіцкая сонца" Ююна) і рыхтуюцца адказаваць на пытанні.

Далей — правярка па слайдах. Выключана святло. Гучыць ціхая музыка. Дзеці параўноўваюць карціны. Прадстаўнікі ад груп адказваюць на пытанні настаўніка:

— Раскажыце аб карціне, яе настроі (Ф. Васільеву, "Аліга") — (Пакхмурны, сумны).

А на другой карціне які настрой? ("Саваіцкая сонца" Ююна) (радасны, вясёлы).

На гэтых пытанні адказваюць дзеці з асаблівасцямі псіхфізічнага развіцця.

Патрабаванні, што прад'яўляюцца да вучняў інтэграванага класа, павінны адпавядаць узроўню іх развіцця, але не перавышаць і не зніжаць іх магчымасцей. Невядома, чым будзе вучэбная нагрузка індывідуальным магчымасцям школьнікаў можа выклікаць, з аднаго боку, пачуццё няўдзячнасці ў сабе, бо звыклі памылкі, безвынічнасцю і, з другога боку, неабгрунтаванае адчуванне лёгкасці навучання, што прыводзіць да несафарміраванасці вальных намаганняў, нумування пераадолення цяжкасці.

Гучыць музыка П. Чайкоўскага з альбома "Поры год". Настаўнік гаворыць: "Дзеці, вось і прыйшла да нас прыгажуня-зіма ў сваёй пухлятай снежнай вопратцы. Усю прыроду яна ўпрыгожыла па-новому, па-свойму, а дзеці прынесла новыя гульні і забавы. Вось як вы, дзеці, на малалі зымі на мінулыя ўрокі (выстава малюнка

4 красавіка 2002 года

Настаўніцкая газета

А Д К

ДАКУМЕНТЫ

Статья 10. Общие требования к порядку приема обучающихся в учреждения образования

Статья 7. Основное образование

Статья 9. Формы получения образования

Статья 8. Дополнительное образование

Статья 16. Особенности создания, реорганизации и ликвидации отдельных видов государственных учреждений образования

Статья 17. Перевод обучающихся и воспитанников в случае прекращения деятельности учреждений образования

Статья 18. Государственная аккредитация учреждений образования

4 красавіка 2002 года

Настаўніцкая газета

А Д К

4 красавіка 2002 года

Настаўніцкая газета

А Д К

ДАКУМЕНТЫ

Статья 37. Учреждения, обеспечивающие получение послевузовского образования

Статья 38. Цели и структура специального образования

Статья 39. Учреждения, обеспечивающие специальное образование. Основные требования к организации образовательного процесса

Статья 40. Цели внешкольного воспитания и обучения

Статья 41. Учреждения, обеспечивающие получение внешкольного воспитания и обучения. Основные требования к организации учебно-воспитательного процесса

4 красавіка 2002 года

Настаўніцкая газета

А Д К

4 красавіка 2002 года

Настаўніцкая газета

А Д К

ДАКУМЕНТЫ

Статья 16. Особенности создания, реорганизации и ликвидации отдельных видов государственных учреждений образования

Статья 17. Перевод обучающихся и воспитанников в случае прекращения деятельности учреждений образования

Статья 18. Государственная аккредитация учреждений образования

Статья 19. Устав учреждения образования

Статья 37. Учреждения, обеспечивающие получение послевузовского образования

Статья 38. Цели и структура специального образования

Статья 39. Учреждения, обеспечивающие специальное образование. Основные требования к организации образовательного процесса

Статья 40. Цели внешкольного воспитания и обучения

Статья 41. Учреждения, обеспечивающие получение внешкольного воспитания и обучения. Основные требования к организации учебно-воспитательного процесса

4 красавіка 2002 года

Настаўніцкая газета

А Д К

4 красавіка 2002 года

Настаўніцкая газета

А Д К

ДАКУМЕНТЫ

Статья 37. Учреждения, обеспечивающие получение послевузовского образования

Статья 38. Цели и структура специального образования

Статья 39. Учреждения, обеспечивающие специальное образование. Основные требования к организации образовательного процесса

Статья 40. Цели внешкольного воспитания и обучения

Статья 41. Учреждения, обеспечивающие получение внешкольного воспитания и обучения. Основные требования к организации учебно-воспитательного процесса

4 красавіка 2002 года

Настаўніцкая газета

А Д К

Сябры матэматыкі - логіка і шахматы

Школьная праграма па матэматыцы ставіць перад настаўнікамі дзве задачы. Па-першае, садзейнічаць развіццю лагічнага мыслення вучняў; па-другое, сфарміраваць у іх канкрэтныя матэматычныя навыкі. Не ўсе дзеці вытрымліваюць такую нагрузку. І ўсё ж другую задачу нельга аддзяляць ад першай. Калі хто-небудзь не засвоіў вучэбны матэрыял, дык якімі б матэматычнымі здольнасцямі ён валодаў, не зможа сачыць за ходам разважанняў. Не зразумееўшы тлумачэння настаўніка, такі вучань пачынае перажываць з-за сваёй няздатнасці і ўрэшце перастае наогул займацца матэматыкай.

Школьнікі любяць лагічныя задачы. Адны бачаць у іх свайго роду "гімнастыку" для розуму, сродак задавальнення натуральнай для кожнага чалавека патрэбы выпрабавання і транзіравання сілу ўласнага розуму. Іншыя прываблівае літаратурная абалонка: фэбэла лагічных задач нэрдак бывае займальнай. Трэцяя адначасова іх даступнасць: часта можна пачуць, што для рашэння патрабуюцца не спецыяльныя веды, а толькі пэўны ўзровень развіцця, ўменне лагічна мысліць, які набываецца і развіваецца, як і любы іншы навык, настольнівым практыкаваннем.

Традыцыйны сродак рашэння лагічных задач – табліца, у клеткі якой ўпісаны ўсемагчымыя камбінацыі элементаў разглядаемых мностваў. Табліца дазваляе не проста рашаць такія задачы, але і знаходзіць аптымальныя (мінімальныя па колькасці элементаў умоў) рашэнні. Яна дапамагае аналізаваць умовы задачы, выяўляць прэмернасць, правярць несупярэчлівасць і паўнату, а таксама магчымыя падзелу зыходнай задачы на незалежныя "падзадачы". Табліца дазваляе ўстаўляць падабенства на першы погляд, здавалася б, розных задач і, "апрачаючы" слоўны шклет іншымі словамі, канструаваць новыя лагічныя задачы з загадка зададзеным уласцівасцямі.

Сем маршрутаў

Кожнаму тыпу вучняў прысвойваецца асаблівы знак. Ён служыць своеасаблівым сігналам, па якому астатнія могуць без цяжкасці пазнаць тыя задачы, якія ім трэба было б рашыць.

Тып А: вучні, якія хочуць сябраваць з матэматыкай і жадаюць развіць сваё матэматычнае мысленне. Ім неабходна рашыць усе задачы, не падглядаючы ў адказ. Калі ёсць сумненні, на дапамогу прыходзіць настаўнік.

Тып Б: вучні, якія не вызначваюцца дастатковай цягліццю. Для самых нястрыманых рэкамендуецца некалькі бяспечных "маршрутаў". Кожны з іх (усюго сем) мае свой маршрут, і маршрут з вылікам нумарам часам можа праходзіць па тых жа задках, што і маршрут з меншым нумарам.

Тып В: вучні, якіх цікавяць толькі займальныя лагічныя задачы (імянуцца рашыць які мага больш разнастайных галаваломак без якіх-небудзь сістэмы). Ім даецца набор задач, для разумення і рашэння якіх не патрабуюцца ніякія падрыхтоўчы падрыхтоўкі.

Тып Д: прапануецца сем маршрутаў для дадатковых заняткаў.

1. Кароткі агляд метадаў рашэння двухмерных і трохмерных лагічных задач.

2. Наглядны метад рашэння трохмерных лагічных задач з дапамогай кубічнай і крышталінай рашотак.

3. Раскладанне лагічных задач на незалежныя падзадачы. Развіццё тэмы – сувязь з тэорыяй вызначальнікаў.

4. Што азначае выраз "Задача мае рашэнне"? Вызначэнне колькасці магчымых рашэнняў.

5. Тэарэтычная падрыхтоўка вучняў (самастойная работа).

6. Прывядзенне найбольш цікавых прыкладаў аналогіі звыш розных задач.

7. Задачы, якія звязаны з паняццем прэмернасці. Уваўненне аб тэарэме адзінакасці.

Прыклад: задача для вучняў, якіх цікавяць толькі займальныя лагічныя задачы.

Задача: Пазнаёмімся з трыма людзьмі: Аладарам, Бэлай і Балашом. Адзін з іх – аптэкар, другі – бухгалтар, трэці – аgramом. Адзін жыве ў Будапешце, другі – у Бекешчабе, трэці – у Асодзе. Патрабуюцца высветліць, хто дзе жыве і ў каго якая прафесія. Вядома толькі, што:

1. Балаш бывае ў Будапешце толькі нэздарма і даволі рэдка, хаця ўсе яго сваякі пастаянна жывуць у сталіцы.

2. У двух з гэтых людзей назвы прафесій і гарадоў, у якіх яны жывуць, пачынаюцца з той жа літары, што і імяны.

3. Жонка аптэкара даводзіцца Балашу малодшай сястрой.

Рашэнне задачы зводзіцца да паслядоўнага запавнення табліцы разважаннямі.

Імя	Балаш	Бэла	Аладар
Прафесія	Бухгалтар	Аптэкар	Аграмом
Горад, у якім жыве чалавек	Бекешчаба	Будапешт	Асод

I ступень разважання
II ступень разважання
III ступень разважання
IV ступень разважання

Спаборніцтва характараў

Вядомы педагог В.А.Сухамлінскі пісаў: "Шахматы – выдатная школа паслядоўнага лагічнага мыслення. Гульня ў шахматы дысцыплінуе мысленне, выхоўвае засяроджанасць, развівае памяць. Яна павіна ўвайсці ў жыццё як адзін з элементаў разумовай культуры".

На аснове назіранняў можна смела сказаць, што многія выпадкі розкага змяншэння няўважлівасці ў дзяцей супадаюць з пачаткам сур'ёзнага іх захаплення шахматамі і з'яўляюцца вынікам асаблівай ўздзеяння шахмат на псіхіку.

Шахматы – гэта не толькі практыкаванне для розуму, але і інтэлектуальнае спаборніцтва характараў. Таму актыўнасць, настойлівасць, мэтаакіраванасць, вера ў канчатковы поспех становіцца неабходнай умовай дасягнення мэт.

Як магутны стымулы для развіцця цікаўнасці шахматы ўносяць свой уклад у фарміраванне творчых якасцей асобы, уплываюць на развіццё памяці, бо ў разумовай дзейнасці шахматыста асноўнае значэнне мае не літаральнае, механічнае, а сэнсавое, лагічнае запамінанне.

Шахматы аддзяляюць важную ролю ў згуртаванні класнага калектыву, развіцці патрабавальнасці да сябе і да іншых. Таму адна з задач школы – гэта ўсталяванне ўзаемазвязі шахматных заняткаў з іншымі відамі карыснай дзейнасці, выкарыстанне іх як сродку навучання на ўроках і ў пазачасны час, далучэнне да розных відаў культуры, спорту, мастацтва, навукі.

З 1999 года ў нашай школе на базе трэцяга "Е" класа былі арганізаваны заняткі па шахматах. На працягу гэтых гадоў пастаянна праводзіцца школьныя турніры. У 2000 годзе зборная каманда нашай школы прымала ўдзел у гарадскіх спаборніцтвах на базе Палаца моладзі, дзе заняла прызавыя месцы.

У 2001 годзе каманда прымала ўдзел у міжнародным турніры па шахматах са зборнай Швецыі, у склад якой уваходзілі дзеці розных нацыянальнасцей. Многія дзеці дагэтуль падтрымліваюць сяброўскія стасункі. У 2001 годзе да нас у школу прызвалі трэнеры па шахматах з Англіі для выяўлення патэнцыялу дзяцей і арганізацыі міжнароднага турніру са зборнай Англіі.

Алена ЦАРЭГАРОДЦАВА,
намеснік дырэктара па вучэбнай рабоце
сярэдняй школы №132 Мінска.

Экзамен і свята – для большасці людзей гэтыя паняцці проста несумяшчальныя. Звычайна з экзаменам звязаны перагрукі, хваляванне, трывожнасць, тэрасавы стан. А на гэтым экзамене – усё іншае: члены камісіі зацікаўлены, уважліва і добразычліва слухаюць Ірыну Вячаславаўну Гінько – настаўніцу гісторыі сярэдняй школы №3 Глыбокага. І не проста слухаюць: экзамен на вышэйшую кваліфікацыйную катэгорыю разпарт ператвараецца ў дыялог, прадукцыйнае тэрафесійнае ўзаемінне. Ірына Вячаславаўна выбрала ў якасці формы здачы экзамену абарону творчай работы аб вопыце актывізацыі навучання на ўроках гісторыі і курса "Чалавек. Дзяржава. Грамадства". Бадай, самае каштоўнае ў гэтым вопыце – шлях настаўніка ад вызвалення галоўнай для сябе і сваіх вучняў праблемы да яе практычнага вырашэння.

Можна па-рознаму ацэньваць "болевая кропка" адукацыйнага працэсу. І.В.Гінько акрэсліла адну з іх словамі В.А.Сухамлінскага: "Страшная гэта небяспека – гультайства па партыі: гультайства шэсць гадзін кожны дзень, гультайства месцы і гадзі – гэта разбэшчывае, маральна калечыць чалавека, і ні школьная брыгада, ні майстарня, ні школьны ўдзастак – нішто не зможа кампенсавать таго, што ўпущана ў самай галоўнай сфера, дзе чалавек павінен быць працуйніком, – у сферы думкі". Як пазбегнуць сіндрому гультайства? Як актывізаваць думку і дзейнасць школьнікаў?

Заняткам адразу: вучнямі Ірыны Вячаславаўны давалася задумка пра гэта тэма, калі сама настаўніца прыйшла да высьновы, што працаваць па-старому больш нельга, недапушчальна. І не проста падумала пра гэта абстрактна, але і знайшла сабе ўзор для перамянення. Ім стаў Анастоль Алксандравіч Гін, адзін з вядомых спецыялістаў па тэорыі вырашэння вынаходніцкіх задач (ТВВЗ). На многія з праблемных пытанняў прафесійнай дзейнасці настаўніца знайшла адказы ў яго кнізе "Прыёмы педагогічнай тэхнікі". І калі Ірына Вячаславаўна паспрабавала распрацаваць аўтарам прыпыцы рэалізаваць на ўроку, сутрэла недаверлівае пытанне вучняў:

"Вы вырашылі нас пацешыць або мы будзем і далей так працаваць?" Аказалася – гэта сур'ёзна і надоеда, а ў дзейнасці на ўроку ёсць шмат цікавага, захапляючага, але пакуль яшчэ назедаванага. І перш за ўсё – гэта самастойная работа, пошук, даследаванне.

Перад вучнямі ставіцца простая, зразумелая і цікавая мэта, імянуцца да якой яны па ўласнай ініцыятыве выконваюць неабходныя вучэбныя дзеянні. Дасягаецца гэта з дапамогай розных відаў вучэбных дзеянняў. Вось адзін з іх: "Вы ведаеце англійскае паняццэнне дзеяча Уінстана Чэрчыля. Аказаваецца, ён быў не толькі палітыкам, але і выдатным мастаком. Яго работы не раз мастрававаліся на выстаўках. Паўкайце цікавыя звесткі пра іншых дзеячаў "вялікай тройкі" і падзяліцеся інфармацыяй са сваімі таварышамі". Так у дзевяцікласнікаў,

Атэстацыя

Як пазбегнуць сіндрому гультайства?

**Адказ на гэтае пытанне ведаючы педагогі
сярэдняй школы №3 Глыбокага**

якія вывучаюць гісторыю найноўшага часу, узнікае жаданне пазнаваць.

Другі прыём – "адтэрмінаваная адгавка". Загадка даецца на пачатку ўрока, а адказ (адгавка) знаходзіцца ў працэсе работы з новым матэрыялам. А яшчэ больш моцны эффект дасягаецца, калі загадка даецца ў канцы ўрока і да наступных заняткаў школьнікі шукаюць варыянты адгавак.

А вось яшчэ адна серыя прыёмаў выклікала асаблівае цікавасць у членаў экзаменацыйнай камісіі. Ірына Вячаславаўна расказала, як вучыць сваіх вучняў самастойна складаць і канструаваць пазнавальныя пытанні.

Рытуецца ўрок-прэс-канферэнцыя. Настаўніца выкладае матэрыял так, каб заставаўся поле для пошуку ("Поле наведання" для вучняў. Менавіта тут могуць узнікнуць пытанні, прымеркаваныя да прэс-канферэнцыі. Прычым іх узровень можа быць розным: а) тыя, якія патрабуюць пошуку адказаў у літаратуры; б) пытанні, адказаў на якія, магчыма, не ведае ніхто (дзе ж знаходзіцца Бурштываўскай, куды знік крыж Ефрасіні Полацкай?).

Аб'яўляецца конкурс на самае складанае (праблемнае), на самае важнае, самае арыгінальнае – карачай кажучы, "самае-самае" пытанне.

Вывучаецца (вывучыцца) тэкст. Заданцыя пытанні да яго. Пры гэтым дакладна вызначаюцца колькасць пытанняў, а таксама іх тыпы (пытанні на ўзнаўленне, развіццёвыя, нестандартныя і г.д.).

Асобны час і месца ўдзяляюцца тым пытанніям, якія выводзяць вучняў на праблемы (у тым ліку на тыя, што ляжаць за межамі вучэбнай праграмы), якія пакуль яшчэ ніхто не вырашыў.

Важна, што кожны вучань знаходзіцца ў вучэбным працэсе месца для прэзентацыі і абмеркавання сваіх пытанняў: узаемнае апятанне ў групах і парах, выкарыстанне праблемных пытанняў у якасці тэм будучых дакладаў і інш. Гэта мае вялікае значэнне: калі пытанні запатрабаваны, калі яны заахоўваюцца, то абавязкова будзе гучаць на ўроку Яго Вялікасці Пытанне Вучня. І не толькі на ўроку, Ірына Вячаславаўна – кіраўнік раённага клуба інтэлектуальных гульняў "Эрудыт". Каманда сярэдняй школы №3 неаднаразова займала там першыя месцы, а ў 2001 годзе прымала ўдзел у абласным конкурсе інтэлектуальных гульняў.

Адна з асаблівасцей ўзаемадзеяння педагога з вучнямі – пастаянная апора на права выбару.

Настаўнік прапанаваў дзесяць пытанняў, з якіх вучань сам выбірае тыя, на якія ён будзе адказваць (не менш за дзесяць мінімум). Дзесяць трыццаць заданняў: з іх мінімум дзесяць трэба выканаць абавязкова, астатнія – па жаданню. Дарэчы, гэты прыём, які называецца "Марш-фон", і.В.Гінько пераляла ў свайго калегі па школе – настаўніка фізікі Ігара Яўгенавіча Сасімовна. У ходзе "Марш-фон" кожны вучань выбірае той аб'ём і ўзровень складанасці, на якія здольны замахвацца.

Ёсць і асаблівасці заданняў, на якія вучні маюць права выбару, – гэта заданні алімпіяднага ўзроўню. За іх выкананне ставіцца адзнака не ніжэй "4", якая ўносіцца ў журнал толькі па жаданню.

Сярод арганізацыйных форм заняткаў у класах Ірыны Вячаславаўны пераважае работа ў мікрагрупах. Варыянты выканання і абмеркавання заданняў розныя: групы атрымліваюць адно і тое ж заданне, а вынікі атчываюцца спікерамі груп; групы атрымліваюць розныя заданні, але потым "трымаюць спрадзядчу" перад усім класам; заданні ў груп розныя, але ўзаемазвязаныя, усе працуюць на агульны вынік.

Шырока выкарыстоўваюцца гульнёвыя тэхналогіі: дзелавая гульня, мадэлявы штурм, рашэнне з'яўістыхых задач. Бадай, даляка не ўсе вучні нашых школ могуць сёння прымаць удзел у "Пісьмовых дэбатах", зэўтра – у гульні "НДЛ" (навукова-даследчая лабараторыя) і інш.

"Некаторыя лічаць, – гаворыць І.В.Гінько, – што трэба адмовіцца ад дамажніх заданняў. Але ці разумна гэта?"

У Ірыны Вячаславаўна да дамажніх заданняў асаблівы падыход. Па-першае, непасрэдна на ўроку арганізацыя іх абмеркавання (сіламі саміх вучняў), каб эфектыўна засвоіць (замацаваць) новы матэрыял. Пры гэтым вучні па падручніку (канспекту) паўторна праглядаюць матэрыял, асноўваюцца і ацэньваюць яго яшчэ раз. Па-другое, зноў спрабуюць свабодна выбару: для адных вучняў дамажніе заданне – гэта неабходны мінімум, пасліны і зразумелы кожнаму; для другіх – узровень трэніроўкі ў самастойным і свядомым выкарыстанні ведаў; нарэшце, для трэціх – творчы ўзровень (стварэнне крыжаванак і чайноградаў, падрыхтоўка тэматычных зборнікаў цікавых фактаў, прыкладаў, задач, анатацый артыкулаў па выбранай тэме, выбар плакатаў – апорных сігналаў, стварэнне вучэбных коміксаў і інш.).

Адно з важных дасягненняў настаўніка – пастаяннае ўключэнне школьнікаў у рэфлексіўна-

адначасова дзейнасць. Вучні заўсёды ведаюць, што, як па якіх крытэрыях і паказчыках ацэньвацца на ўроках. Яны заўсёды ўпэўнены ў тым, што любая адзнака – не канчатковая: яе можна змяніць, паапешыць. Ацэньваючы сваю работу над складанымі заданнямі, школьнікі пішуць пасля выканання заданні: РЛ (рашэў лэгка), РЦ (рашэў цяжка) або НР (не рашэў). Яны самі вядуць улік выкананых заданняў у так званай адкрытай ведацы (вышываецца ў класе на сцяне).

Нэрдака на ўроках кожны на спецыяльным лістку – "Мішні" – ацэньвае ў балах сваю працу на занятках, работу групы (класа), атмасферу ўрока. На "Мішні" ёсць месца і для ацэнкі настаўніка дзейнасці вучня. А гэта значыць, што пастаянна дзе ўзгадненне аднак, і адпаведна, павышаецца эфектыўнасць зваротнай сувязі ўзаемадзеяння.

Старшакласнікі шыфра (у пісьмовай форме) падводзяць сваёасаблівае рэзюмэ ўрока (сістэмы ўрокаў): што падабаецца на ўроках; што не падабаецца; што перашкаджае дабываць лепшых вынікаў; якія дзеянні настаўніка ты лічыш няправільнымі; пастаў сабе аднак да дзесяцібальнай сістэме; пастаў (і абгрунтуй) аднак настаўніку па дзесяцібальнай сістэме.

Настаўнік і вучні адкрыты, разумеюць адзін аднаго на кожным этапе адукацыйнага працэсу. І гэта, вядома, уплывае на вынікі.

У 1998/99 навучальным годзе ў ліцейскіх класах, дзе класным кіраўніком і настаўнікам працавала І.В.Гінько, было 20 вуч-пункціроў. З іх 17 паступілі ў ВНУ, 2 – у Віцебскі каледж сувязі. Цяпер Ірына Вячаславаўна – класны кіраўнік 10 "Б" (іноў лідэрскага) класа. І не толькі нестандартнай арганізацыяй вучэбнага працэсу (бярэ яна за душу) сваіх вучняў. Для дзяцейнак свайго класа яна ўжо некалькі гадоў вядзе клуб "Сяброўка".

Пад кіраўніцтвам Ірыны Гінько працуе кансультацыйны пункт для настаўнікаў раёна – выкладчыкаў курса "Чалавек. Грамадства. Дзяржава". А яшчэ... Але, зрэшты, калі гаворка дзе пра творчага чалавека, Настаўніца, усяго не пералічыць.

Кваліфікацыйны экзамен стаў сапраўдным святкам. Святкам розуму, ініцыятывы, педагогічнага пошуку, інавацыйных знаходак.

Уладзімір КУЧЫНСКІ,
прадзктар Віцебскага
абласнага інстытута
павышэння кваліфікацыі
і перападрыхтоўкі
кіруючых работнікаў
і спецыялістаў адукацыі.

Арганізацыйна-тэхнічная карта - праваднік па прадмету

Для сістэмы адукацыі на сучасным этапе ўсё больш характэрным становяцца такія прыныцыпова новыя рысы, як дынамізм і варыяцыйнасць

Традыцыйная методыка арыентавана на нейкага "сярэдняга" вучня, таму ў навуцальным працэсе пераважалі фронтальныя формы арганізацыі ўрокаў. Такім чынам павялічвалася інфармацыйны аспект навучання, а псіхалагічны (развіццё асобы) выносіўся на дадатковыя ці пазакласныя заняткі, гэта значыць за рамкі навуцальнага працэсу.

Традыцыйная класна-ўрочная арганізацыя навуцальна-вываваўчага працэсу не забяспечвае ўмоў для фарміравання творчых здольнасцей школьнікаў. Таму неабходна ў цэнтры увагі паставіць дзейнасць самага вучня.

Сёння, гаворачы аб адукацыі, трэба падкрэсліць імяненне ўплывае інтарэсы ладзіць працэс навучання так, каб мэты гэтага працэсу судадпавідалі з магчымасцямі і жаданнямі тых, каго вучаць. Мэты педагогічных сістэм: пераўтварэнне чалавека з аб'екта навучання ў выхавання ў суб'ект, фарміраванне самастойнасці і здольнасці да самакравання (самаадукацыі), самавыхавання, самаарыентацыі). Вучань і настаўнік выступаюць у якасці суб'ектаў кравання як сваёй асабістай дзейнасцю і паводзінамі, так і паводзінамі і дзейнасцю іншых.

Новыя педагогічныя тэхналогіі адапцыйна сістэмы навучання, ўзроўневай дыферэнцыяцыі, калектывных спосабаў навучання, модульнай арганізацыі навуцальнага працэсу дазваляюць мадэрнізаваць традыцыйныя метады.

У працэсе тэхналагічнага навучання фарміруюцца не толькі веды, ўменні і навыкі пэўнага ўзроўню, але і выкаўваецца патрэба ў працы, у набыванні новых ведаў, патрэба творчай дзейнасці. Калі гэта сфарміравана ў чалавека, ён здольны да саманавучання, далейшага развіцця. Галоўнае, што павіна даць адукацыя і аб чым часта забываюцца, – гэта не "багаж" ведаў, а ўменне валодаць гэтым "багажом".

Ужо ў пачатку 70-х гадоў групы вучоных была створана канцэпцыя ўзбуйнення дыдактычных адзнак. Ведаў засвойваюцца больш сістэмна і хутчэй, калі яны даюцца вучню адразу блокам ва ўсёй сістэме знешніх і ўнутраных сувязей. Мінімальная адзнака навуцальнага працэсу становіцца не ўрок, а цыкл ўрокаў ці модуль.

Такім чынам, нам прыйшлося адмовіцца ад традыцыйнага паўрочнага планавання і перайсці на календарна-тэматычнае. Увесь матэрыял размяркоўваўся на блокі.

Так, у 6 класе беларуская мова прадстаўляе чатыры тэмы: дзеяслоў, прыметнік, лічэбнік, займеннік. Таму я выдзеліла чатыры блокі. Кожны блок ўрокаў раскладваўся на модулі:

1) уводнае паўтарэнне (вучні на

ўроку ўзнаўляюць усё неабходнае для ўспрымання новай тэмы);

2) вывучэнне новага матэрыялу (настаўнік падае матэрыял вучням блочна);

3) трэнінг-мінімум (вучні выпрабавваюць ўменні мінімальнага ўзроўню);

4) вывучэнне новага матэрыялу на дадатковым аб'ёме;

5) развіццёвае дыферэнцыраванае навучанне (рэалізуецца схема развіцця для кожнага вучня);

6) абгульняючае паўтарэнне;

7) кантроль (залік, кантрольны дыктант);

8) карэкцыя.

Спецыфіка прадмета беларускай мовы ў тым, што праграмай прадугледжаны ўрокі развіцця мовы, сярод якіх ёсць і кантрольны перакзачы. Таму я ў кожным блоку выдзеліла ўрокі развіцця мовы, ўрокаў кантролю стала ўжо некалькі.

Большасць нашых вучняў не валодае навыкамі сумеснай дзейнасці, маючы арыентацыю перш за ўсё на сябе. Таму вельмі актуальнай стала арганізацыя сумеснай работы ў пары, групе, навучанне супрацоўніцтва, культуры ўзаемін.

Здавалася, што ў гэтай схеме было ўлічана ўсё: блочная падача матэрыялу, трохузроўневыя мэты да кожнага ўрока, улік індывідуальных асаблівасцей вучня, рознаўзроўневае навучанне. Але календарна-тэматычнае планаванне не было акіравана на самастойную дзейнасць вучняў, яны не ўваўлілі канчатковага выніку сваёй работы. А ў справе навучання і выхавання працэсу сама-развіцця павіна была адведзена самае шырокае месца, бо само чалавечтва паслякова развілася толькі шляхам самаадукацыі.

Часткова гэтая праблема вырашалася на Далытан-1 і модульных ўроках. Кожны вучань, карыстаючыся Далытан-1 або модульным заданнем бачыў, што трэба вучыцца, што навучацца рабіць, мог выбараць заданне, зыходзячы са свайго ўзроўню навучаемасці.

Калі разглядалі нескладаныя тэмы, то знаходзіліся вучні, якія маглі самастойна працаваць над імі. Некаторыя мелі жаданне самастойна асвойваць цэлыя блокі. Можна ўявіць, колькі сціп часу траціў настаўнік, каб даць магчымасць вучню самаарыентавацца.

Складана было выставіць і тэматычную адзнаку, якая складалася з адзнак за дамажнімі заданнямі, перакзачы, сачыненні, самастойнай работы, Далытан-заданні, кантрольны дыктант. Адзначыць вучню паступова выстаўлялі свае адзнакі на ліст і выводзілі тэматычную адзнаку. Іншыя такую работу не праводзілі. Таму прыходзілася траціць час на ўроку, каб выставіць

адзнаку за тэму.

